

Розвиток позитивного мислення учнів основної школи у контексті формування психосоціального здоров'я

Олена ЩЕРБАКОВА,

кандидат психологічних наук, науковий співробітник відділу гігієни дітей та підлітків шкільного віку Інституту охорони здоров'я дітей і підлітків НАМН України, психолог групи медико-психологічного супроводу всеукраїнського науково-педагогічного проєкту «Інтелект України»

За роки незалежності в Україні зроблено значущі кроки на шляху реформування освіти, створення умов для формування здоров'я зростаючого покоління. У законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про охорону дитинства», «Про фізичну культуру і спорт», Концепції неперервної валеологічної освіти, Національній доктрині розвитку освіти актуалізується питання свідомого ставлення дітей і підлітків до власного здоров'я та здоров'я інших людей, збереження, зміцнення, відновлення здоров'я учнів. У цьому контексті науково-педагогічний проєкт «Інтелект України» орієнтований на розвиток позитивного мислення та формування психосоціального здоров'я учнів основної школи.

У сучасних наукових дослідженнях проблема здоров'я розглядається як найважливіша в комплексі наук про людину. Однак, незважаючи на значні зусилля щодо формування психічно та соціально здорового зростаючого покоління, стан здоров'я українських дітей дедалі погіршується. Вже в молодшому шкільному віці кожна дитина має, принаймні, два захворювання. Характерними є різноманітні форми шкільної дезадаптації, обмеженість інтелектуальних можливостей, соціально-стресові та невротичні розлади. Здоров'я сучасних школярів також зазнає несприятливого впливу хронічного психоемоційного перевантаження [2; 4].

Аналіз педагогічної теорії та практики засвідчує наявність суперечностей між актуальністю формування здорового покоління, що відображено в законодавстві України, та стійкими негативними тенденціями у стані здоров'я учнівської молоді, починаючи з початкової ланки; необхідністю проведення систематичної роботи з формування психічного та соціального здоров'я молодших школярів та нерозробленістю педагогічних чинників і умов цього процесу; визначенням провідної ролі педагогічних працівників і батьків у формуванні здоров'я молодших школярів та їх недостатньою компетентністю щодо означеної проблеми.

Наголосимо: в умовах сьогодення, що характеризується непередбачуваністю суспільно-політичних процесів, нестабільністю соціальних гарантій, особистість має гнучко та адекватно реагувати на будь-які виклики, використовуючи передусім

ресурси позитивного мислення. Таке мислення передбачає створення індивідом власної позитивної програми, орієнтованої на успіх, врахування складної дійсності та адекватності її сприйняття. В умовах сучасних змін у суспільстві актуалізується необхідність вивчення сутності та особливостей розвитку позитивного мислення у період дорослішання [3; 5].

Як засвідчує аналіз сучасної наукової літератури, різні аспекти позитивного мислення та психологічного здоров'я перебувають у центрі уваги багатьох науковців. Дослідники розглядають формування позитивного мислення на основі адекватного ставлення індивіда до дійсності (В.І. Бобрицька, Т.О. Гордєєва, Р.Ентоні, Р.Р. Кашапов, Ф.В. Калошин, І.О. Кіріллов, М.В. Лапухіна, М.В. Личева, М.Я. Мольц, Н.Пезешкіан, Н.В. Піл, О.В. Ромаха та ін.) та в аспекті енергетичних параметрів особистості (В.Е. Азаров, В.І. Бородкін, А.В. Ігнатенко, Р.Каллахан, А.Менегетті, Н.В. Піл, Р.А. Рассел, Г.М. Ситін та ін.). У сучасній українській психології позитивне мислення розуміється як таке, що сприяє фізичному і психічному здоров'ю індивіда (В.І. Бобрицька, Ф.В. Калошин, С.М. Симоненко) [5; 8].

Психологічне здоров'я розглядається науковцями як комплексний феномен (І.В. Дубровіна А.В. Шувалов, Н.М. Колотій, К.Рифф). Важливою складовою психологічного здоров'я є життєстійкість особистості як здатність протистояти життєвим негараздам, відповідати на життєві виклики (С.Мааді, Д.О. Леонтьєв, І.О. Разказова, Т.О. Ларіна). Можна стверджувати про наявність взаємозв'язку

життєстійкості з близьким до психологічного здоров'я поняттям «позитивне мислення».

Вплив позитивного мислення на психічне здоров'я досліджував В.Ф. Калашин, особливості дискурсу позитивного мислення вивчав Л.М. Киричук. Водночас на теоретичному рівні ця категорія є недостатньо дослідженою.

Проблематика сучасних досліджень із питань збереження і зміцнення здоров'я людини, формування здорового способу життя відображена в наукових працях у галузі педагогіки (С.І. Болтівець, Н.Ф. Денисенко, О.Д. Дубогай, О.М. Іонова, С.В. Кириленко, Ю.С. Лук'янова, В.М. Оржеховська, І.О. Синиця та ін.), медицини (М.М. Амосов, Г.Л. Апанасенко, М.С. Гончаренко, Г.М. Сердюковська, В.С. Язловецький та ін.), психології (М.Р. Бітянова, В.І. Гарбузов, І.Б. Дубровіна, Г.С. Нікіфоров та ін.); філософських і медико-біологічних положеннях про взаємозв'язок біологічних, психічних, соціальних детермінант здоров'я (Г.Л. Апанасенко, І.Брехман, А.Маслоу, Ю.П. Лісицин та ін.); концепції психічного здоров'я (М.Р. Бітянова, О.М. Васильєва, І.Б. Дубровіна, С.Д. Максименко) [2; 4; 7; 8].

Специфіку позитивного мислення не вивчено фундаментально щодо раннього підліткового віку, тоді як спроектованість у майбутнє, зростання інтелектуальних можливостей, формування самоставлення підлітків та позитивний вплив на психосоціального здоров'я учнів основної школи дає підстави для визначення цього вікового етапу як періоду життя, що є сенситивним для свідомого використання і зростання його потенціалу (Г.С. Абрамова, І.Д. Бех, І.С. Булах, Л.С. Виготський, Л.В. Долинська, І.С. Кон, І.Ю. Кулагіна, Т.М. Лисянська, С.Д. Максименко, А.В. Мудрик, Н.І. Пов'якель, Е.О. Помиткін, Ю.О. Приходько, А.О. Реан, В.В. Рибалка, М.В. Савчин, М.Л. Смульсон, Л.М. Фрідман та ін.) [1]. Високо оцінюючи значення проведених досліджень у галузі педагогіки та психології, важливо наголосити на необхідності продовження наукового пошуку в обраному напрямі.

З огляду на це, **метою статті** є теоретичне обґрунтування психологічних особливостей розвитку позитивного мислення учнів основної школи та його впливу на формування їх психосоціального здоров'я.

На сучасному етапі розвитку людства здоров'я нації розглядається як показник цивілізованості держави, що відображає соціально-економічне становище суспільства. Водночас науковці (М.М. Амосов, М.С. Гончаренко, Г.Ж. Іванова, С.В. Кириленко та ін.) констатують значне погіршення стану здоров'я молодого покоління українців. З'ясовано, що 80% дітей, які вступають до школи, мають порушення соматичного здоров'я. Останніми роками зростає захворюваність на розлади психіки і поведінки (на 8%), кількість дітей із хворобами нервової системи й органів чуттів (нині – 1,3 млн осіб). Значні ускладнення спостерігаються в соціальному розвитку учнів: гостроти й актуальності набули проблеми

підліткової агресивності, культури спілкування, соціального конформізму. Загострюється проблема соціальної адаптованості дітей і підлітків щодо навчально-виховних колективів, спостерігається тенденція до постійного зростання показника відчуження підлітків від батьків, учителів, отже – від суспільства загалом. На думку науковців, до антропологічної катастрофи в Україні, призвели фактори, пов'язані з низьким рівнем мотивації до здорового способу життя та культури здоров'я значної частини населення України, агресивним соціальним середовищем, проблемами статевого виховання, зростанням кількості молодих людей, які зловживають курінням, алкоголем і наркотичними речовинами, поширенням ВІЛ-інфекції тощо [4].

Зазначимо: впродовж всієї історії розвитку цивілізації еталонне уявлення про здоров'я еволюціонувало від античного розуміння його як внутрішньої гармонії, що притаманна здоровій людині (Гіпократ, Сократ на ін.), до сучасних антропоцентричних поглядів на здоров'я як на стан повного фізичного, духовного та соціального благополуччя, а не лише відсутність хвороб і фізичних дефектів (Резолюція ООН №38/54, 1997 р.).

Тож цей феномен інтегрує принаймні чотири його сфери: фізичну, психічну, соціальну та духовну. Ці компоненти є взаємопов'язаними та взаємозалежними, їх взаємодія й визначає стан здоров'я людини.

Дослідники (М.Р. Бітянова, В.І. Гарбузов та ін.) розглядають *психічне здоров'я* особистості як стан душевної рівноваги, що характеризується відсутністю хворобливих психічних виявів і забезпечує адекватну умовам життя регуляцію поведінки та діяльності. Основними критеріями оцінки психічного здоров'я є: відповідність суб'єктивних образів об'єктам дійсності та характеру реакцій – зовнішнім подразникам, значенню життєвих подій; адекватний віку рівень зрілості особистісних емоційно-вольової і пізнавальної сфер; адаптивність у мікросоціальних взаєминах; здатність до самоуправління поведінкою, до розумного планування життєвих цілей і підтримки активності в їхньому досягненні [2].

Деякі науковці (Г.Л. Апанасенко, М.С. Гончаренко, Ю.П. Лісицин, В.М. Шкуркіна та ін.), наголошуючи на провідній ролі соціальних факторів у формуванні здоров'я, це поняття вважають соціальною категорією [4]. При цьому *соціальне здоров'я* визначається так: «Соціальне здоров'я особистості – це стан гармонійного функціонування людини в основних видах взаємодії: соціальній, економічній, політичній, ідеологічній на засадах взаєморозуміння, взаємоприйняття, взаємоповаги, взаємодопомоги, стан, що сприяє досягненню самоактуалізації особистості, створює комфортні відносини з реальністю та зумовлює якісний стрибок духовного розвитку людини у процесі соціалізації» [там само].

Зауважимо, що у процесі збереження і зміцнення здоров'я людини жоден його компонент не може бути самоціллю. У розв'язанні завдань поліпшення

фізичного, духовного, психічного та соціально-го складників здоров'я особистості ефективним є лише комплексний підхід.

Поняття «здоров'я», «здоровий спосіб життя» і «культура здоров'я» взаємопов'язані. Культура здоров'я є результатом сформованості здорового способу життя, а він – передумовою та дієвим способом збереження і зміцнення здоров'я.

У довідковій літературі «спосіб життя» визначається як поняття, що характеризує особливості повсякденного життя людей. У цьому контексті науковці (А.Г. Рибаківський та ін.) розуміють здоровий спосіб життя як форму повсякденного життя, що відповідає гігієнічним правилам, сприяє розвитку адаптивних можливостей організму, успішному відновленню, підтримці й розвитку його резервних можливостей, повноцінному виконанню особистістю соціально-психологічних функцій.

Зауважимо, що мислення посідає центральне місце в структурі особистості, детермінує її поведінку, виявляє здатність до передбачення розвитку подій. Сучасне суспільство потребує особистостей, здатних приймати нестандартні рішення у складних ситуаціях, передбачати результати власної діяльності, мислити творчо й позитивно. Позитивне мислення, охоплене будь-якою діяльністю індивіда, є її внутрішнім механізмом, важелем для визначення необхідності здійснення тих чи інших вчинків, забезпечення суб'єктивного благополуччя людини. На основі поведінкового аспекту реалізуються й мотиваційні функції у мисленні. І.Д. Бех звертає увагу на вчинкове мислення особистості (вчинки-думки) [1]. Поведінкова складова визначає здатність особистості протистояти тиску зовнішніх обставин, стимулюючи її активність, коли самостійно та відповідально через актуалізацію власних можливостей вирішуються проблемні ситуації.

Дослідник Л.М. Киричук зазначає: «теоретики позитивного мислення, вивчаючи способи самореалізації індивіда, ефективного спілкування, шляхи подолання стресових ситуацій та досягнення бажаної мети, акцентують увагу на можливості розвитку оптимістичного світогляду, схвального погляду на себе і своє оточення, вміння знаходити в будь-якій ситуації сприятливі моменти, зосереджувати на них увагу, поміщаючи їх в основу когнітивної моделі сприйняття ситуації» [6].

Позитивне мислення розглядається як основа життєтворчості особистості, обов'язково має творчий характер (В.Ф. Калошин). У цьому виявляється його схожість з мисленням продуктивним (М.Вертхеймер), що передбачає реструктурування проблемної ситуації та її нове сприйняття.

Отже, позитивне мислення можна розглядати різновидом мислення, що розгортається як конструктивний спосіб інтерпретації життєвого досвіду, спрямований на розв'язання проблем внутрішнього характеру, що перебуває в тісному взаємозв'язку з афективною сферою особистості, сприятливо впливає на її психологічне здоров'я.

Аналізуючи позитивне мислення як процес розв'язування певного внутрішнього завдання, варто розглядати його результатом досягнення певного благополуччя особистості, ресурсного стану, підвищення життєстійкості, створення такої когнітивної моделі ситуації, яка мала б оптимістичний характер, сприятливий в кінцевому результаті для життя.

Водночас Л.М. Киричук як представник психолінгвістики пропонує власне пояснення критеріїв позитивного–негативного. Зважаючи на нерозривний зв'язок мови та мислення, науковець вбачає в позитивному мисленні певну програму дій, когнітивний тип самоусвідомлення особистості, що передбачає мовленнєве проектування будь-якої ситуації на основі імпліцитної форми «Це-добре». Осмислюючи життєвий досвід за допомогою мови, людина вдається до оцінок об'єктивного світу, презентуючи життєві події як сприятливі чи несприятливі [6].

Критерії позитивного мислення можуть виявлятися як на рівні фундаментальних ціннісних орієнтацій особистості, пов'язаних із тенденцією до життя чи смерті, творчості чи руйнування, так і на рівні мовного середовища з властивим для нього оціночним маркуванням: «добре–погане». Тобто, мислення, спрямоване на реалізацію загальнолюдських цінностей та смислів, що розгортається в дискурсі з використанням семантичних категорій, які на рівні мовного соціуму сприймаються як сприятливі та конструктивні, можна вважати позитивним.

Соціально-психологічними передумовами формування позитивного мислення є здатність до позитивного мислення, що формується спільно з формуванням «Я-концепції» особистості (К.Роджерс), її життєвим сценарієм (Е.Берн), з формуванням та розвитком критичного мислення (Е. де Боно) та ціннісно-смісловою сферою особистості [3; 5].

Аналіз психологічних джерел підтверджує, що найдослідженішим аспектом позитивного мислення є зв'язок з емоційно-оцінним світосприйняттям індивіда. Воно переважно розглядається як позитивне ставлення до власного «Я», думок, інших людей та довкілля (В.І. Бобрицька, Т.О. Гордєєва, Р.Ентоні, Р.Р. Кашапов, Ф.В. Калошин, М.Я. Мольц, Н.В. Піл та ін.). Тому визначальним для функціонування позитивного мислення є ставлення суб'єкта до реальності (Н.Пезешкіан, Т.Ф. Цигульська та ін.).

Позитивні емоції активізують прагнення людини до досягнень, а отже, оптимізують позитивне мислення, що забезпечує успішність подальшої діяльності. Особливої актуальності це набуває в молодшому підлітковому віці, коли з якісними змінами віку постає необхідність перебудови всієї системи взаємин підлітків із довкіллям, у результаті чого досягається новий рівень самосвідомості. Позитивне мислення сприяє побудові адекватної системи світогляду та цілісного уявлення про себе, а також свідомому вибору учнями подальшого життєвого шляху.

У розумінні позитивного мислення ми виходимо з положень діяльнісної теорії про взаємозв'язок мислення з іншими психічними якостями особистості, зокрема емоційною та мотиваційною сферами, і розглядаємо його на основі векторності, а саме: оптимістично-позитивну спрямованість на себе та на знаходження оптимальних способів розв'язання проблем. Його основу становить уміння оцінювати негатив на основі оптимізму і конструктивності (О.В. Ромах, М.В. Лапухіна), тому основною функцією позитивного мислення вважаємо здатність до знаходження позитивної складової у будь-якій проблемі. Позитивність мислення сприяє успішній діяльності індивіда, а позитивне ставлення до дійсності, оптимістичність світосприйняття полегшує процес урегульованості емоцій [5; 8].

Отже, позитивне мислення розглядаємо як мислення, сукупність якісних характеристик якого зумовлює відображення суттєвих ознак предметів та явищ дійсності, передбачення оптимальних способів розв'язання проблем, забезпечення оптимістичності світосприйняття та мотивації досягнення успіху шляхом готовності до здійснення індивідом активних пізнавальних та соціальних дій.

Позитивне мислення спирається на ресурси емоційного, творчого, реалістичного, критичного мислення. Взаємозв'язки з творчим мисленням забезпечують творче розв'язання проблемних питань, продуктивність та гнучкість, з емоційним і реалістичним – суб'єктивність творчої спрямованості думки в опануванні проблемної ситуації, з критичним – аналізування інформації з позицій нестандартної ситуації та прийняття незалежних, виважених рішень на основі різнобічних продуманих аргументів [3].

Розкрити сутність досліджуваного феномена дає змогу встановлення зв'язків із близькими до нього поняттями. Поняттєвий апарат пов'язаний з трьома основними сферами психіки: когнітивною, емоційною, поведінковою. Відповідно, для дефініції позитивного мислення визначаємо такі базові поняття як ставлення, позитивне сприйняття, оптимістичний світогляд, емоційні судження оцінки, емоції з позитивною модальністю, особистісна творча спрямованість, віра, впевненість, прогноз, рефлексія, мотивація досягнення успіху, установка до здійснення активних дій, які репрезентують категоріальний апарат досліджуваного явища і його характеризують.

Позитивне мислення молодших підлітків охоплює когнітивний, емоційно-оцінний та поведінковий компоненти, що взаємодіють між собою. Елементи когнітивної складової – змістовий, рефлексивний, прогнозувальний, емоційно-оцінний – оптимізм, позитивне ставлення до себе й дійсності, емоції з позитивною модальністю, поведінкової – мотивація досягнення успіху та установка до продуктивного перетворення дійсності. Основою для визначення оптимістично-позитивної спрямованості особистості на себе і світ є емоційно-оцінний компонент. Отже, елементи структури позитивного мислення

об'єднані відносно стійкою структурою і спільною функцією підтримання впорядкованої цілісності.

Аналіз праць науковців (І.Б. Дубровіної, А.В. Шувалова, О.І. Завгородньої, А.Маслоу) дає змогу розглядати психологічне здоров'я як процес гармонійного особистісного опрацювання життєвого досвіду в напрямі самоздійснення особистості. Тож, поняття психологічного здоров'я багато в чому передбачає здатність до позитивного мислення. Водночас формування позитивного мислення сприяє психологічному здоров'ю [6; 7].

Зазначимо, що в деяких учнях оптимізм, позитивне ставлення до життя сформувалися стихійно, як відповідність певному типу характеру чи умов виховання в дитячому та молодшому шкільному віці. Але є і такі, які виявляють песимістичне ставлення до життя, мають занижену самооцінку, негативне ставлення до світу й інших людей. Це позначається на самопочутті учнів – їм властиві важка адаптація в перехідний період, неадекватне сприймання стресових ситуацій, легкість виникнення депресивних станів. Це також створює проблеми в спілкуванні з однолітками, у відносинах з учителями, труднощі спілкування в родині. Такі учні часто звертаються за психологічною допомогою, що має надаватися практичним психологом школи. Завдання психолога – показати учню різні можливі варіанти вирішення проблеми, що сприймається як негативна, продемонструвати відносність оцінок «добре–погане». В межах науково-педагогічного проекту «Інтелект України», розуміючи всю значущість цієї проблеми, учням в основній школі пропонується окремий предмет – «Навчаємося разом», однією із змістових ліній якого є розвиток позитивного мислення.

Узагальнення результатів наукових досліджень дало змогу дійти висновку, що розвиток позитивного мислення сприяє ефективнішому вирішенню ситуацій проблемного характеру та становленню психологічної стійкості до стресогенних умов життя, отже, забезпеченню психосоціального здоров'я учнів основної школи.

Література

1. Бех І.Д. Виховання особистості: у 2-х кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / І.Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе / М.Р. Битянова – М.: Совершенство, 2004. – 298 с.
3. Белкіна О. Проблема розвитку критичного мислення молодших школярів у сучасній школі / О.Белкіна // Школа першого ступення: теорія і практика. – Переяслав-Хмельницький, 2003. – Вип. 6. – С. 71–78.
4. Гончаренко М.С. Валеологічне розвантажування школярів у ході шкільного процесу / М.С. Гончаренко, Г.М. Іванова. – Харків: Основа, 1997. – 30 с.
5. Іваник Г.С. Шляхи розвитку позитивного мислення як цілісного утворення в системі функціонування загальноосвітніх закладів / Г.С. Іваник // Молодь, освіта, наука і нац. свідомість: зб. матеріалів ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2006. – Т. 3. – С. 91–93

6. Киричук Л.М. Когнітивна структура дискурсу позитивного мислення / Л.М. Киричук // Філологічні студії. – 2004. – №4. – С. 149–155.
7. Маслоу А. Мотивация и личность / А. Маслоу. – СПб.: Питер, 2003. – 351 с.
8. Уліцька Г.С. Засоби психологічного впливу на розвиток позитивного мислення юні / Г.С. Уліцька // Студент. наук. зб. Миколаїв. держ. ун-ту ім. В.О. Сухомлинського: зб. наук. пр. – Вип. 4. – Миколаїв: МДУ ім. В.О. Сухомлинського, 2008. – С. 157–160.

Анонції

Олена ЩЕРБАКОВА

Розвиток позитивного мислення учнів основної школи у контексті формування психосоціального здоров'я

У статті розкрито психологічні особливості розвитку позитивного мислення та формування психосоціального здоров'я учнів основної школи в умовах інноваційної освіти. Охарактеризовано соціально-психологічні передумови формування позитивного мислення. Визначено наявний зв'язок між розвитком позитивного мислення та формуванням психосоціального здоров'я учнів основної школи.

Ключові слова: позитивне мислення, критичне мислення, психічне здоров'я, соціальне здоров'я, психосоціальне здоров'я, молодші підлітки.

Елена ЩЕРБАКОВА

Развитие позитивного мышления учащихся основной школы в контексте формирования психосоциального здоровья

В статье раскрыты психологические особенности развития позитивного мышления и формирования психосоциального здоровья учащихся основной школы в условиях инновационного образования. Охарактеризованы социально-психологические предпосылки формирования позитивного мышления. Определена положительная взаимосвязь между развитием позитивного мышления и формированием психосоциального здоровья учащихся основной школы.

Ключевые слова: позитивное мышление, критическое мышление, психическое здоровье, социальное здоровье, психосоциальное здоровье, младшие подростки.

Olena SHCHERBAKOVA

Development of positive thinking among secondary school pupils in context to form psychosocial health

The article reveals the psychological peculiarities of positive thinking and the formation of the psychosocial health among secondary school pupils in terms of innovative education. Socio-psychological preconditions of positive thinking formation were characterized. Existing relationship between the development of positive thinking and the formation of the psychosocial health among secondary school pupils were determined.

Keywords: positive thinking, critical thinking, mental health, social health, psychosocial health, younger adolescents.

ПОДІЇ, ЗАХОДИ, ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Зустрічі з Альфрідом Ленгле

4 липня ц.р. в Інституті психології імені Г.С. Костюка НАПН України відбулася зустріч з відомим австрійським психотерапевтом, президентом Міжнародної спільноти логотерапії та екзистенціального аналізу (GLE-International) доктором Альфрідом Ленгле. З української сторони у зустрічі брали участь директор Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України Сергій Максименко та провідні учені Інституту.

Під час зустрічі обговорювалися питання: сучасні уявлення про особистість та екзистенційні передумови її розвитку, спонуки та мотивації її діяльності, діалогічний обмін зі світом, напрями та перспективи подальшої наукової співпраці.

Довідково:

Альфрід Ленгле (Alfried Längle) – доктор медицини та психології. Народився 1951р. Учень Франкла, який на базі логотерапії й екзистенціального аналізу Франкла розробив самостійний вид психотерапії, названий ним екзистенційним аналізом. Автор книжок і статей, присвячених теорії і практиці екзистенціального аналізу (GLE). Президент Товариства Екзистенціального Аналізу та Логотерапії у Відні. Розробив оригінальну теорію екзистенціальної мотивації.

Протягом останніх 20 років досліджує питання інституалізації методу екзистенціального аналізу та його поширення.

Нині створено міжнародний союз екзистенційно-аналітичної психотерапії (ISEAP). Освітні центри Екзистенціального аналізу функціонують у м. Берліні, Ганновері, Мюнхені, Берні, Цюріху, Відні, Інсбруку, Празі та ін.

Прес-служба НАПН України